

РЕЦЕНЗИЯ

на участниците в конкурс за доцент по професионално направление: 3.2

Психология (педагогическа психология), обявен за нуждите на

на катедра „Социална педагогика“ към ФНПП при

СУ "Св. Кл. Охридски"

Рецензент: проф. д.пс.н. Людмил Георгиев, СУ

Конкурсът за доцент по 3.2 Психология (педагогическа психология) е обявен за нуждите на СУ и по-конкретно за специалността «Социална педагогика» към ФНПП. Той е публикуван в ДВ - бр. 24/16.03.2018 г. Процедурата е в съответствие с Правилника на СУ и отговаря на всички формални изисквания, съгласно закона. За участие в конкурса документи е подал един кандидат и това е Маргарита Ангелова Стефанова – Бакрачева.

Маргарита Стефанова-Бакрачева е магистър по педагогика със специализация „Социална педагогика” към СУ "Св. Кл. Охридски". Защитила е докторска дисертация по психология на тема: "Статуси на психосоциална идентичност и субективно психично благополучие в юношеска възраст". Основната ѝ професионална реализация е в Института по психология на БАН – 2004-2017 г., където през 2011 г. става и доцент по обща психология. В момента е хоноруван преподавател по психология в СУ "Св. Кл. Охридски", ПУ „П. Хилендарски”, Военната академия, НАТФИЗ, а също и преподавател и ръководител катедра по психология в Европейския политехнически университет – Перник. Тя е преподавател с различни лекционни курсове от областта на психологията – обща, социална, организационна и др., с изявени интереси в широк кръг сфери на социалните изследвания като цяло и с редица обучения и квалификации

като практически психолог. Всичко това дава основание да се направи заключението, че кандидатката притежава достатъчно ресурси и за бъдеща изследователска и преподавателска работа.

От гледна точка на педантичното спазване на номенклатурата на профилиращите психологически дисциплини, би могло да се направи уговорката, че може би е необходима и по-целенасочена ориентация към педагогическата психология. Известно е обаче, че лично аз не съм склонен да се доверявам толкова много на по-скоро бюрократизираната матрица на психологическото познание, тъй като прокарването на строго определени разделителни граници в неговата всеобщност ми се струва повече административен, а не научен процес.

Много важно е да се отбележи, че кандидатката е главен редактор на „Българско списание по психология“ и е член на редколегията на списание „Реторика и комуникации“, защото това е определено тежка работа, особено като се има предвид изначалната гениалност на българските психолози и учени в областта на социалното и хуманитарното познание, които със сигурност са твърде чувствителни спрямо вниманието към техните публикации.

Освен това, кандидатката е активен учител, треньор, консултант и терапевт, но заедно с това тя има и четирима докторанти, двама от които вече защитили, а това е изключителен показател за нейните научни, но и преподавателски качества. Тук се срещам за редица хабилитирани учени, преподаватели, включително и професори, дори и в рамките на СУ „Св. Климент Охридски“, които през цялата си кариера я имат един или двама защитили докторанти, я не.

Маргарита Стефанова – Бакрачева е представила списък с общо 86 публикации, които са изследвания в различни области на психологията и дават общата картина на научната ѝ активност. Има 7 монографии, от които 4 са самостоятелни. Само за последните пет години кандидатката е

издала 40 научни труда от различен вид. Бих искал да подчертая, че подобна творческа активност наистина е впечатляваща, независимо от различията в областите на психологическото познание, към които те са отнесени. Не съм сигурен, както подчертах, че строгото профилиране е най-верният път за развитие на психологията като цяло, макар че по всяка вероятност то се налага с оглед преподавателската практика като работа, не като знание. Но пък подготовката на преподавателя в по-широка област на психологическо познание по-скоро прави самото преподаване далеч по-привлекателно и стойностно, от друга страна. Така че и тук критериите са оказват повече дискуссионни, отколкото категорични.

Маргарита Стефанова - Бакрачева участва в конкурса с 9 публикации, а именно две колективни монографии, четири статии и три научни доклада. Две от тези публикации са самостоятелни, а за двете книги кандидатката е приложила от свое име декларация за равностойно авторско участие, но без подписите на съответните други двама автори, което едва ли би трябвало да бъде смущаващо, особено като се имат предвид имената и авторитета на тези съавтори.

Първата монография е колективен труд с още двама автори на тема: *Статуси на психосоциалната националната идентичност, ценности и психично благополучие в юношеска възраст*, АИ „Марин Дринов”, 2009. В нея парадигмата за статусите на идентичността стои в основата на интерпретацията на особеностите на изграждането на психосоциалната идентичност на българските юноши. Самото изследване е проведено от Маргарита Стефанова – Бакрачева под ръководството на ст.н.с д-р Красимира Байчинска – втора глава. Коментиран е и въпросът за националната идентичност като важен аспект от колективната идентичност на юношата. Образът на съвременния български юноша е разгледан и през призмата на субективното психично благополучие. Специално внимание е отделено на приложението на резултатите от изследването в научната и

педагогическата практика, а също и в психологическото консултиране и в програми с превантивна и корективна насоченост (Бакрачева 2006; Байчинска и Бакрачева 2006).

Със сигурност няма да прозвучи изненадващо, ако кажа, че към този изследователски проблем имам подчертан интерес, поради което бих искал да насоча вниманието на кандидатката към бъдещо връщане и разширение не само на възможно ново емпирично изследване, но и обогатяването на самата проблематика. Тук имам предвид перспективите дори за евентуално сравнително историческо изследване, макар и излизащи от каноните на традиционната психологическа емпирия, тъй като редица изследователи на българската национална психика – историци, народопсихолози, педагози и социолози, в общи линии отдавна са установили някои общи и неизменни нейни черти, като парадоксалният български индивидуализъм, например. Разбира се, всичко това е възможно да се случи, ако кандидатката все още има интерес към тази проблематика.

Втората представена монография отново е с двама съавтори и със заглавие: *Щастие и удовлетвореност от живота в търсене пътя към себе си*, Колбис, 2015. Фокус на изследването са трите конструкта – щастието, удовлетвореността и субективното благополучие. Представени са основните фактори, които детерминират психичното благополучие, съгласно съвременната психологическа позиция, анализирана е връзката на медийните послания и субективното благополучие върху основата на изследвания, проведени в голямата си част от кандидатката за конкурса – вж. с.128.

Тук си позволявам отново да вметна, не като забележка, разбира се, а по-скоро като споделен интерес и към този изследователски проблем, за евентуално бъдещо разширение на изследването по посока на включване на регулативните функции на традиционни български представи, особено в очакването те да се окажат конфликтни със съвременните български идеи,

ценности и нагласи към благополучието. Иначе казано, доколкото днешната ни съпричастност към западната цивилизация наистина е исторически или културно детерминирана, а не се изразява по-скоро като декларативност с оглед съвременната българска ситуация.

Другите публикации за конкурса са ориентирани към:

- някои проблеми на педагогическата психология, като взаимодействие учител-ученик, мотивацията за учене, стимулиране на интереса и сродни области като мотивация за учене и работа у нас или в чужбина и др. п. (№ 7, 9, 4).
- някои и екзистенциални проблеми, като: смисълът на живота и водещите категории за реалния и идеалния Аз във връзка с преживяваното чувство за смисъл (№ 6).
- прилагането на конструктивистката теория и идеите на Виготски към съвременната образователна практика (№ 3).
- влиянието на социалните мрежи и медийните послания върху изграждането на идентичността и субективното благополучие (№ 5).
- някои арт техники и фототерапията като средство за приобщаване и толерантност (№ 8).

Най-общо може да се каже, че изследователските *приноси* са свързани както с ориентацията към актуални психологически проблеми, така и с провеждането на собствени изследвания и обосноваването на авторски методики, тези и изследователски конструкти. Налице е и справка за 75 отбелязани от кандидатката цитирания, което също е впечатляващо с оглед авторитета, с който Маргарита Стефанова – Бакрачева се ползва сред психологическата общност в страната.

Известно е, що се отнася до участията ми в научните съвети преди промяната в Закона за научните степени и звания, и в научни журита след това, че в общи линии те могат да доведат до идентификационно съждение „Рецензирам, следователно съществувам!“ . Казвам това не за друго, а

защото съм наясно, че едно от изискванията на рецензирането е да бъдат посочени евентуалните критики, забележки и препоръки към всеки един кандидат и неговата творческа продукция, независимо дали става дума за защита на дисертация или участие в хабилитационен конкурс. Много често това изискване се използва от рецензентите, за да се демонстрира тяхната собствена гениалност, особено от позициите им на членове на своеобразен „Психологически Олимп“, от чиито връх те могат да гледат с подчертано снизхождение към съответните кандидати. Почти винаги съм си спестявал подобен „божествен поглед“, тъй като за мен далеч по-важни са едни или други пожелания и препоръки, а не критики и забележки. В този случай имам едно-единствено пожелание към кандидатката – да се отърси от евентуалните си притеснения и да намери по-смело своето собствено място в изследванията и в бъдещите си публикации, за което тя има достатъчно сили, възможности и психологическа култура. Творчеството е по-скоро един уникален индивидуализъм, отколкото зле прикрит колективизъм.

Преминавайки към обобщенията и заключението, мога да кажа, че макар от позициите на психологическата номенклатура, към която вече изразих своето отношение, представените публикации да са в рамките на сравнително широк психологически диапазон, все пак те отговарят на изискванията на конкурса, тъй като са по направлението и представят както множество конкретни проблеми от областта на педагогическата психология, така и от твърде сродни актуални теми. Кандидатката има многобройни изяви като преподавател, практически психолог, терапевт, коментатор и експерт. Тя е активен участник в различни инициативи на Дружеството на психолозите, участник в редица научни форуми, в т. ч. и международни изяви, ръководител и участник в проекти, редактор, учител, консултант и терапевт.

Имайки предвид всичко казано дотук, предлагам на членовете на почитаемото научно жури, на този своеобразен „Психологически Олимп“,

да гласуват *положително* и Маргарита Ангелова Стефанова- Бакрачева да бъде избрана на академичната длъжност “доцент” в СУ по професионално направление: 3.2 Психология (педагогическа психология). Убеден съм, че този резултат ще бъде както адекватна оценка за цялата нейна досегашна изследователска и преподавателска работа, така и подходящ стимул за бъдещи творчески постижения.

27. 07. 2018 г.

Рецензент:

/проф. дпсн Людмил Георгиев/